

- א. על הפסוק (שמות לו) "ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם" כתב הרמב"ן "הנה החזיר בתורה מלאכת המשכן חמש פעמים, כי הזכיר את כולה בצואה בפרט ובכלל... ועל הכלל כל זה **דרך חיבה ודרך מעלה**, לומר כי חפץ השם במלאכה ומזכיר אותה בתורתו פעמים רבות להרבות שכר לעוסקים בה, כענין מה שאמרו במדרש יפה שיחת עבדי אבות לפני הקדוש ברוך הוא מתורתם של בנים, שהרי פרשתו של אליעזר שנים ושלושה דפין היא".
- ב. מעין זה אמרו בלך לך שעל כל פסיעה ופסיעה קיבל שכר וכן כאן על כל דיבור ודיבור מקבלים שכר. אמנם ברמב"ן כתב בשינוי קצת שהטעם כאן הוא כי יפה שיחתן של עבדי אבות וע"כ חוזרים על זה הרבה פעמים. ולא מכח 'תורתן של בנים' כי לזה מספיק פעם אחת אלא מכח 'יפה תורתן של עבדי אבות' חזרו על זה עוד ועוד.
- אבל זה ודאי צריך ביאור במה זה שייך לשיחת עבדי אבות.
- ג. ביאור הענין של חביבות שיחת עבדי אבות בפשטות הוא זה ששיחתם מגלה את עצם המציאות בה חיו, לעומת תורת הבנים המגלה את מה שאמורים לעשות ולחיות, ולא כשיחת עבדי אבות המגלה את מציאות החיים הקיימים בה חיו האבות כמציאות גמורה. ומעין מה שאמרו 'שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד' מכיוון שהיא המגלה את מציאות חייהם הספוגה בתורה.
- למדנו אם כן שיש בתורה שתי מערכות. מערכת תורתן של בנים, ומערכת שיחת עבדי אבות שגם היא מצטרפת לתורה וכתובה בה.
- ד. ידוע מה שכתב הרמב"ן בפתיחה לספר שמות "השלים הכתוב ספר בראשית שהוא ספר היצירה בחדוש העולם ויצירת כל נוצר ובמקרי האבות שהם כענין יצירה לזרעם מפני שכל מקריהם ציורי דברים לרמז ולוודיע כל עתיד לבא להם ואחרי שהשלים היצירה התחיל ספר אחר בענין המעשה הבא מן הרמזים ההם ונתיחד ספר ואלה שמות בענין הגלות הראשון הנגזר בפי' ובגאולה ממנו ולכן חזר והתחיל בשמות יורדי מצרים ומספרם אף על פי שכבר נכתב זה בעבור כי ירידתם שם הוא ראשית הגלות כי מאז הוחל. **והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם** שהיה סוד אלוהי עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד".
- ה. למדנו מכאן שהגאולה היתה על מנת להשיבנו למעלת אבותינו, וזה ענין החיבה שבסיפור הדברים הנחשבים כשיחת עבדי אבות, כיוון שבזה חזרנו לבית אבא, וכאילו אנו העבדים המשיחים במעשה הדברים מרוב חיבתם, כיוון שהם נוגעים לעצם מציאות חיינו.
- ו. בגמ' (יומא טו:) "למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה - שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר 'האל הגדול הגיבור והנורא', אתא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו? לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות? ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה - אמר רבי אלעזר: מתוך שיודעין בהקדוש ברוך הוא שאמיתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו".
- 'הגדול' - זוהי מידת חסדו, וכמו שכתוב 'אתה החלות להראות את גדלך' ודרשו בזה 'זו מידת טובך' כי היא המידה המתפשטת מעצם טבעה. 'הגיבור' - מידתו של יצחק וענינה היא ההיפך - צמצום. 'הנורא' - זוהי מידתו של יעקב שהוא זה שגילה את מידת נורא - 'מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים' 'אמרו לאלוהים מה נורא מעשיך' ביאור המושג הזה הוא כולל גם את הנראה וגם את המטיל מורא. דהיינו התגלות המטילה יראה.
- פחד הוא דבר משתק ועוצר, כשאדם שרוי בפחד הרי הוא מתכנס בתוך עצמו כאילו הוא מתחבא בתוך עצמו. ומידת יעקב הנקראת 'נורא' נקראת גם 'כבוד' שענינו הרגשת הביטול כלפי מעלה. וכשכביכול בורא עולם מתגלה במידת נורא לא תתכן מציאות שנכרים יקרקרו בהיכלו, ואם זה קורה הרי זה מוכרח שהקב"ה לא מתנהג כעת המידת נורא, וא"כ א"א לשבח אותו במידה שאיננה נוהגת כעת. (וכמו שלא משבחים במוריד הגשם בקיץ).
- דניאל כמו כן השמיט את שבח 'הגיבור' כי אם היתה מידת 'גיבור' מתגלה בפועל לא היו מעיזים אומות העולם להשתעבד בבניו, ועל כרחינו שגם מידת גיבור נסתרת. וע"כ לא שבח בכך.
- וע"כ נשאר רק שבח 'האל הגדול'. דהיינו שנשאר לנו הקיום רק ממידת אברהם, שהיא מידת הקיום ותו לא. והמידות המרתיעות לא התקיימו בפועל.
- ז. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות".
- בירושלמי איתא שזה שהפסיק ירמיה לומר נורא הוא מכיוון שמידה זו צריכה להתגלות בבית המקדש דכתיב 'נורא אלוהים ממקדשך'. ובאמת זה פלא איך יתכן א"כ שזה קרה שכן קרקרו בהיכלו וכן השתעבדו בבניו.
- ח. המקדש והמשכן הם אחד וכמ"ש בגמ' עירובין 'מקדש אקרי משכן, ומשכן אקרי מקדש' וא"כ כשבית המקדש קיים הרי אנחנו גאולים כמו שהיינו בזמן שהיה לנו משכן. וכמו שאמר בלעם 'מה טובו אהליך יעקב' כי כשבית המקדש קיים עצם

קיומו מעלה אותנו למציאות נעלה, וגם כשכל ברכותיו של בלעם חזרו לקללה; ברכה זו נשארה קיימת.

מציאות קדושת המקדש הוא גם בחורבנו,

ט. אל כל מכה מצטרפת נשיקה מבורא העולם. חורבן בית המקדש העביר את מידת נורא מבית המקדש אל 'סוד אלוה עלי אהליהם' זה מה שטמון בבנין המשכן והמכה הנוראה שקבלנו בחורבנו שהיא זו שהביאה את המעלה הנפלאה הזו שהקדושה עברה לשכון בתוכינו.

זה לפי ערכינו המובן במה שהתכוון הרמב"ן לגלות לנו כי יש במשכן ציוויים המגלים א שיחתם של עבדי אבות שהיא המגלה את עצם הקיום הפשוט. את מציאות חיינו בבית ה' וכמו שעבדי אבות מגלים לנו את מציאות חיי האבות ומצרפים אותנו למציאות של בית האבות. ובדיוק כך המשכן מגלה לנו את סוד החיבור של מציאות חיינו לבורא העולם. וזה מה שאמר 'והם הם המרכבה' כי זו מציאות חיינו עלי אדמות.

י. תמיד צריך לזכור כי כפי רמת השפלות שבגלות כך ריחוקינו ממציאות החיבור שלנו עם בורא העולם, כי הרי ענינו של המקדש הוא החיבור בין מציאות חיינו לבורא העולם, וכמה שאנו רחוקים מזה כך אנו יורדים יותר לעומק הגלות. ואז אנו יותר ויותר בסכנה. הקב"ה השאיר לנו את ההגנה הזו של מידת נורא, אבל זו תלויה בעד כמה אנו קשורים בו בכל אורחות חיינו.

יא. אין דבר שיותר נוגע לנו מהדבר הזה. מיותר להזכיר לעצמינו שאנו נמצאים במצב של סכנה קיומית, וזו הגדרה מעודנת. והטבעת הולכת ומתהדקת. לא צריך להיות חכם גדול. הדברים זועקים לשמים.

אם ש מי ששומע כאן איזה דבר חידוש ועכשיו הוא נכנס לפחד מחמת הדברים האלו- הוא אינו מן הישוב. כל מילה שנאמר לא תוכל לתאר את המציאות הנוראה כמו שהיא. והמציאות היא שאנו ישינים. ואם יש כבר מי שמעורר הרי אנו מתעוררים להרף עין ונרדמים מיד.

המצב נורא ואיום, המציאות הריאלית לא נונת מנוח, כולנו- טף וזקן נתונים בסכנה, ולא צריך יום אחד בשביל זה, מספיק פחות משעה לכלות את כולם. זה רמה (שפל) של פיגור לחשוב ששום דבר לא יקרה. על מה אנחנו סומכים? האם אנחנו כל כך ראויים לניסים?

בני אדם מסתובבים בשקט ובשלווה, לתכנן תוכניות, לריב, להרוס משפחות על דברים שיהיו נוגעים עוד עשר שנים. מטורף. אבל כך אנו נראים. אם נתבונן בזה נבין שאנחנו צריכים להתבייש. אפי' ברמה שלנו אפשר להבין. מצבים מתהפכים ברגעים ספורים. הכל משתנה בבת אחת. **האם אנחנו מוכנים לזה?**

שבעים יום היתה אימה ופחד כשהיו האגרות הראשונות לבד. עד שבאו האגרות השניים עברו שבעים יום. והם היו ימי אימה ופחד. וזה בגלל שמידת נורא לא הגנה עלינו עד שאנו הבאנו על עצמינו את מידת נורא במה שאנו יראים, אבל אם חלילה גם אז לא נתעורר- משמע במגילה שלא תהיה עצה. השק והתעניות הם היו מציאות חיינו אז- כשהיתה החרב על צווארינו בפקודת מלכות אשר אין להשיב.

חייבים לתת על זה את הדעת, אנו בסכנת קיום עוד פעם ועוד פעם.

וזה ענינו של חודש אדר, זמן של סכנה ופחד נורא, עם כח אדיר להפוך את המצב לטובה, אבל כל זה תלוי בנו- במהפכה שאנחנו מוכנים לעשות.

אבל אם כל מה שאנו מוכנים זה רק להתהפך לצד השני, הרי מצבינו נורא.